

CONSIDERANT LA IDEA DE PAISATGE A TRAVÉS DELS PAISATGES DE PEDRA SECA (REVERSIBLES, RECICLABLES, TRANSFORMABLES)



1.

Caminar. Conèixer un lloc. Trepitjar terra seca i pedregosa. Sentir incomoditat dels peus que ballen en les diferències de cada pas avançat.

Pedra clara, blanc trencat pel Sol. Terra fosca, roja, esquerdada per la sequera. Tota l'atenció a les cames per mantenir a cada instant l'equilibri sobre el terreny. La mirada fixada cap baix, reconeixent plantes, herbes d'olor: romaní, farigola, espígol,... Olives que ja són a terra, ametllers, raï m ja recollit,... Delicadesa de la flor de safrà enmig de rocs aspres.

S'ofereix un paisatge pobre, auster, inhòspit, mancat de verdor i frondositat.

Poc a poc, més endins, escoltar atents.

Flors i fruits concentrats de força i olor. Acumulació d'energia, aroma, carnositat, que es manté fins l'hivern.

Canvia la percepció del lloc.

Allò viu que s'atreveix a créixer guarda dins tota l'energia estranya de la terra.

Sorprenent sensualitat dels seus fruits.



2.

Oliveres, vinyes, nogueres, magraners, ametllers, figueres, tàperes... Habitants d'un paisatge fruit de l'agricultura i l'explotació de la terra.

Els boscos d'alzina omplien el territori. La riquesa espontània no era suficient per a la població creixent. La creació de cultius fa desaparèixer els arbres, els boscos.

Canvia la relació amb el territori, la seva utilització, la producció.

La necessitat porta a la transformació.



3.

Es talen els arbres. La terra era ferma entre les seves arrels, ara es desfà sense aquest lligam.

Plou. Es mulla. El Sol l'esquerda, l'engruna. El vent se l'emporta. La pedra que era sota aflora, els camps se n'omplen.

Al treballar la terra les pedres són un destorb. Es prenen i s'arraconen fent un piló. Constantment afloren. Constantment són apilonades.

Es desencadena un procés que influeix directament en la transformació d'aquest paisatge.

El fet negatiu que suposa moure les pedres mentre es cultiva la terra, es transforma creativament en positiu. El moviment per a canviar de lloc el material és una despesa d'energia que és aprofitada i aconsegueix una funció. Les pedres són col·locades de manera ordenada i regular, dins la seva irregularitat. Amb el temps es desenvolupa tota una tècnica constructiva de parets, marges, murs de contenció, barraques, pous, estables,...fins i tot habitatges.

Allò negatiu, inútil però inevitable, amb imaginació i per necessitat és transformat en positiu i és reconduït per a afavorir l'objectiu primordial (la productivitat agrícola i la supervivència).

(La necessitat porta a la transformació.)



4.

La transformació constructiva. Constructiva perquè és positiva. S'apodera d'un fet negatiu i el fa esdevenir positiu.

A partir de pedres inútils per al cultiu de la terra, construeix murs i cabanes per a persones o animals.

L'esforç és mínim, l'energia necessària per a la construcció és mínima, l'eficiència és màxima. La simplicitat és una característica evident.

El material es recull del mateix terreny on es construeix la barraca.

El transport d'aquestes peces de mida petita es redueix gairebé a zero.

Hi ha una mínima elaboració de la pedra, al ser calcària i tova és fàcil de manipular.

No es necessita calor per a una transformació química del material: les pedres es col·loquen en sec, sense cap tipus d'assemblat entre elles, treballant per gravetat.

El constructor és el proper usuari de la barraca: la simplicitat en la forma de construir és una condició.

La total transformació es produeix en l'àmbit del propi pagès: la viu i la fa necessària i positiva.



5.

Treballar la terra és estar sempre depenent d'ella. De les condicions naturals de cada moment. Contínuament varia el temps, qualsevol fenomen sobtat pot fer variar les expectatives primeres. La convivència amb aquests canvis constants és condició d'aquest tipus de vida, dependència.

Existeix una seguretat més profunda en contraposició a aquesta inseguretat. El lligam amb allò que mai canvia, que sempre és el mateix: els cicles naturals. La relació terra-persona és íntima. La gran coneixença prové de la intuïció i la tradició. Intuïció i percepció desenvolupades per les ensenyances de la tradició.

La saviesa de la tradició lligada al treball de la terra, al coneixement de la natura, és en el fons la saviesa de conèixer els propis límits, essent molt conscient de la força de l'adversari. La natura pot resultar fatal o pot ser molt benefactora...trobar el bon moment per cada feina, per a cada moviment, és conseqüència d'aquest lligam. El treball i la vida en la seva totalitat no es poden separar d'un profund coneixement i una gran capacitat de percepció i intuïció de tot el que estigui relacionat amb el lloc on s'habita, del que ha succeït en el passat, i d'un futur sotmès als cicles i fenòmens naturals.



6.

Cada lloc viu d'una manera particular dins un ordre. Una estructura creada per les infinites relacions que sostenen entre ells els diferents organismes que l'habiten i el conformen. L'aigua, les plantes, els animals, els minerals, els homes,... viuen al ritme del lloc que ells mateixos estan configurant, vibren amb ell.

Quan existeix l'harmonia, qualsevol transformació es produeix segons les regles del lloc i no afecta negativament a l'estructura viva que s'hi veu involucrada. Es transforma sense destruir aquest teixit de

connexions que asseguren la supervivència de cada un dels seus milers de components per minúsculs que puguin ser.

Qui coneix el lloc, qui treballa la terra, manté un lligam amb els elements que l'envolten que desemboca en respecte per tot allò que viu i que condiciona la pròpia existència. És una relació recíproca. Porta dins la comprensió d'un funcionament global del lloc, de la interdependència i total connexió de tots els fenòmens.

El manteniment de l'equilibri del lloc possibilita la vida. Vida de qualsevol tipus, la pròpia i la dels restants organismes vius. Es conserva sempre un equilibri dinàmic sotmès contínuament a transformacions.



7.

Estar lligats als elements naturals suposa un lligam amb l'aigua de pluja, el vent, el Sol, el calor, el fred, les abelles, els insectes, els ocells, les bactèries, les flors, les herbes, els bitxos, ... Tot un gran nombre d'elements que no veiem ni coneixem segueixen els cicles com ho fem nosaltres. Ens possibiliten la vida mútuament.

Si la transformació que produïm els destrueix, també ens està destruint.



8.

La construcció d'elements de pedra seca, com murs, marges, cabanes i altres, colonitza, controla, humanitza el territori, el paisatge. L'ordre que implica aquesta transformació és causa directa de l'ordre preexistent i de les noves necessitats. Una percepció nova del paisatge no deslligada de la prèviament existent. Una reinterpretació adequada a una nova necessitat i un nou moment vital, sense ser indiferent a la tradició i a les lleis profundes de funcionament del lloc, les porta amb sí en el moment de produir-se el canvi.

Per aquest motiu no és agressiu envers el funcionament global de l'entorn. El fet de conèixer-lo li permet de canviar recolzant-lo, afavorint-lo i establint una comprensió del lloc, de la manera de viure'l, del seu ordre i estructura, adaptada al moment temporal i necessitats actuals.



9.

La tècnica constructiva de la pedra en sec és senzilla i fràgil. Té necessitat de manteniment constant, les pedres es mouen, cauen, i s'han de retocar. Mentre la construcció és usada, la terra és treballada, el pagès, el pastor, té cura del marge, la barraca, la casa,...Donats els avanços tècnics moltes d'aquestes barraques estan en desús, les pedres que es mouen van caient, l'aigua entra pels forats, el vent les esllavissa,...El piló que havia estat es va dispersant. Amb el temps el paisatge es va llimant de construccions i marges, En qualsevol cas, amb poc esforç pot ser destruït una construcció. Apart de la dispersió de rocs no hi haurà cap resta perjudicial, cap brutícia, cap element que no sigui propi del llenguatge d'aquest territori.



10.

Personalment la simplicitat tècnica, la fàcil destrucció dels elements de pedra seca, se'm fa extraordinari i essencial per a la seva comprensió.

Reversibles, reciclables, transformables.

M'admira la humilitat i funcionalitat amb què han estat construït des en harmonia amb el lloc. Humilitat en la senzillesa i manera de lligar-se a l'entorn. Convertint-se en l'expressió humana que engloba tot una comprensió i organització del territori en un moment històric concret. Són per a nosaltres la clau per a una aproximació.

Funcionalitat en la seva màxima eficàcia en l'aprofitament de les energies del lloc, de qualsevol tipus de recurs existent, sense destrucció, opressió, prepotència. Amb fermesa i respecte, caràcter i limitades pretensions. Construccions essencials que quan són centres de transformació i producció d'importància social, són arquitectura, signes en el territori que es mostren i dialoguen,... La seva ubicació estableix un control i ordre en el territori i del territori, humanitzant-lo.

(Reversibles, reciclables, transformables.)

Entendre l'arquitectura des del punt de vista més bàsic: la construcció. (Com a fet i com a actitud.)



Clara Jiménez Xiberta , Arquitecta
Master en Arquitectura del Paisatge, Harvard University

Fotografies del Sud d'Itàlia, Menorca, Pla de Santa Maria (Tarragona)
Autora del text i fotografies: Clara Jiménez Xiberta
Laboratori digital: Joan del Pozo Ortiz

